

EVALUERING - NØDVENDIG OG NYTTIG

Vi i Santalmisjonen stiller oss positivt til evaluering av våre utviklingsprosjekt. Myndighet har en soleklar plikt og rett til å undersøke forvaltningen av statlige midler. Evalueringen er nødvendig fordi det gir NORAD og oss selv ny kunnskap som kan og bør komme til nytte. Derfor har vi f.eks. selv tatt initiativ til evaluering av vårt helsearbeid i Bangladesh.

Når vi gikk ut med offentlig kritikk allerede før evalueringen i Latin-Amerika fant sted, hadde dette kun til hensikt å sikre "fair play". Konkret betyr det at en privat organisasjon skal vurderes like seriøst og grundig som NORAD evaluerer sine egne prosjekt. Den evaluering som nå er gjennomført, må vi dessverre fastholde har skjedd på en kritikkverdig måte.

I NORADs evalueringshåndbok er det gang på gang understreket hvor nødvendig det er at alle som har et forhold til prosjektet, kontaktes. Det være seg fagkontor, stedlige representanter, mottakerlandets myndigheter osv. Spesielt understrekes det at "prosjektpersonell og andre som kan ha nyttige informasjoner å gi om prosjektet, bør kontaktes. Forsknings- og studierapporter og annen litteratur av interesse bør registreres og eventuelt fremskaffes" (side 25).

Santalmisjonen kom inn i bildet på et meget sent tidspunkt. Vi fikk noen få møter der vi kunne flikke på et mandat som i hovedtrekkene var klart. Forarbeidet for evalueringen og teamets sammensetning var bestemt i store trekk. Først etter offentlig press gikk NORAD med på at vi skulle få tid på oss til å kontakte våre misjonærer om det beleilige tidspunkt og informere landets myndigheter. Hastverket fortsatte i forbindelse med sluttredaksjon og offentliggjøring av rapporten. Offentliggjøringen skjedde uten at misjonærene som var evaluert, fikk anledning til å uttale seg.

I NORADs evalueringshåndbok heter det (side 30): "Oppfølging: I de tilfeller evalueringen inngår i en stram tidsplan, bør det foreslås en gjensidig frist for uttalelse. Fristen bør normalt ikke være mindre enn to måneder." Santalmisjonen ble tilskrevet i fellesferien og fristen satt til 10. august.

Når NORAD bruker ressurser som nå snart nærmer seg en halv million kroner, synes vi det er kritikkverdig at forarbeide og rapport ikke synes å skje på samme seriøse måte som ved evalueringer av øvrige prosjekt der NORAD er involvert.

Vi har sendt rapportene til Ecuador-feltet og en gruppe, nedsatt av misjonærkonferansen, utarbeider nå kommentarer.

Vi beklager også at dette seminaret avholdes så raskt uten annet argument enn media-interessen. Den type seminar som er nevnt på side 31 i NORADs evalueringshåndbok samt den dialog som er nevnt i evalueringsrapporten, side 2, vil vi se meget positivt på, men konstaterer at NORAD ikke har lagt forholdene til rette for slike foreløpig.

OPPNEVNING AV EVALUERINGSTEAM

For å unngå misforståelser vil vi peke på at Santalmisjonen ikke har ønsket å påvirke oppnevningen av teamet. Vi har pekt på at det burde ha vært med minst

en person som kjenner indianernes språk, kitchwa. Vi synes også det var merkelig at de eneste fagfolk i nordisk sammenheng som har studert Canjar-kulturen inngående og gjort feltarbeidet av lang varighet, ble holdt utenfor. Vi konstaterer at Eva Kraener og Nils Foch heller ikke er invitert til denne konsultasjon.

Mange har kommentert Jarle Kottmanns deltakelse i teamet. Han var ikke foreslått av misjonen, men kontaktet av NORAD uten vårt vitende. Som misjonær med permisjon fra Ecuador-feltet, tok han - helt korrekt - kontakt med meg om saken. Jeg kjenner Jarle som en god medarbeider og gav ham grønt lys for deltakelse. Vi gav nok uttrykk for forbauselse over at en ønsket at en av kontraktpartnerne skulle være representert i teamet. På det tidspunkt var en del slagsider i forberedelsesmaterialet allerede kjent, og undertegnede resonerte som så at det var bra at i alle fall en av deltakerne hadde forståelse for vår egenart.

BAKGRUNNSMATERIALET

Etter offentlig press fikk vi anledning til å bli kjent med problemnotatet som var utsendt som bakgrunnsmateriale for evalueringen. Vi registrerte at NORAD i følgebrev ikke tok noe ansvar for innholdet. Vi mener likevel at NORAD må ta et ansvar for profesjonaliteten av det materialet som sendes ut, særlig for latin-amerikanske deltakere som hverken kjenner norsk misjon eller NORAD og de politiske retningslinjer som er trukket opp. Bakgrunnsmaterialet måtte skape et ensidig bilde av vår misjon og et klart feilbilde av hva NORADs krav for støtte går ut på.

De dokumenter som ifølge NORAD var sendt deltakerne i evalueringsteamet, inneholdt hverken våre søknader, kontraktbetingelsene eller NORADs retningslinjer. Evalueringsteamets deltakere måtte derfor utvilsomt foreta evalueringen på det grunnlag problemnotatet med basis i en hovedoppgave i sosialantropologi la opp til. Dette forklarer mange av svakhetene i rapporten.

MANDATET

Forhåndsmaterialet inneholdt forslag til mandat. Flere ting måtte oppklares. F.eks. var det brukt formuleringen "om Santalmisjonen benyttet prosjektet som en anledning til å foreta misjonsvirksomhet".

Forarbeidene, og delvis også resultatet av evalueringen, synes å ha som utgangspunkt at NORAD vil drive utviklingsprosjekt i Latin-Amerika. På grunn av forskjellige forhold har en bare kunnet gjøre dette gjennom misjonsorganisasjoner. Spørsmålsstillingen synes da å være om NORAD kan få mer for pengene ved å gi støtten til andre organisasjoner som ikke er belastet med misjoneringens problemer. I klar strid med mandatet ble det under evalueringen drøftet konkret en overføring av støtten som nå gis til misjonen, til andre organisasjoner.

Det er riktig å minne om at det dreier seg om misjonens prosjekter, og ikke om NORAD-prosjekter, skjønt denne betegnelsen ofte benyttes. En del av våre prosjekt har en så sterk humanitær og utviklingsrettet karakter at de på visse vilkår kan få NORAD-støtte.

Av mandatet fremgår klart at det er på grunnlag av kontrakter, NORADs retningslinjer, som igjen er basert på politiske vedtak, vi skal vurderes. Det er meget avslørende at teamet selv, etter denne avklaring, i sluttrapporten har tatt punkt 7 i mandatet ut og gjort dette til hovedspørsmålet (side 1). Når det videre på side 148 heter: "On the other hand, NORAD must from now on know that when supporting all development projects presented by the missions, it is at the same time indirectly supporting their religious activities." Om denne avsløringen må en kunne si at det ikke kan ha vært mange utenom evalueringsteamet som kan ha vært uvitende om dette.

I boken "Pedagogia del Oprimideo" sier Pablo Freire at det er i vannet man lærer å svømme, og ikke i biblioteket. Her ligger misjonærenes store fordel, som også er nevnt i rapporten. Nærkontakt med folket, lang tjenestetid, språkkunnskaper osv. Samtidig er det helt klart at nærhet ikke bare er en styrke, men også en svakhet. Det er vanskelig å få perspektiv på tingene når en er nær. Uten tvil er denne delen av rapporten og refleksjonene den mest interessante. Gruppen skal ha ros for å ha klargjort sitt eget ståsted og metode for evalueringen, f.eks. side 2. "The views of the team, however, is that the underdevelopment and poverty of the target groups of these projects must basicly be understood in terms of structural problems of a social, political and cultural nature. These structural problems may also create individual obstacle but these may not be successfully overcome without structural changes and without taking the cultural value system of the target group very seriously."

Det er helt klart at misjonsarbeidet ikke skjer i det tomme rom. En definisjon på politikk som antakelig teamet vil være relativt fornøyd med, lyder slik: "Politikk er kampen om fordelingen av makt, autoritet og forvaltningsrett over samfunnsressursene." Enhver handling kan ses i et slikt lys. Den har konsekvenser for dette maktspeillet. Dersom misjonærene er bevisstløse på dette punkt, kan de komme til å spille en rolle de egentlig ikke vet om - og kanskje heller ikke ønsker. Når det er sagt, må en også få bemerke at misjonen aldri kan se på sin virksomhet fra en ensidig synsvinkel av denne karakter. Dette ikke fordi synsvinkelen er gal, men fordi den medfører at helt vesentlige sider ved misjonsvirksomheten ikke fanges opp av denne analysen. Det er ikke noe galt i å velge en modell når den er klargjort som i dette tilfellet. En kan f.eks. velge å beskrive kjærlighet ved en modell som forutsetter at den kan måles ved antall kys i minuttet. Ved å velge en slik modell har kravet til å finne målbare størrelser resultert i at vesentlige sider ved selve fenomenet unnslipper metoden og målingen. Monsignoré Proanjo ble en gang spurt om han var marxist. Han svarte da klokt at det var han ikke, men han fant mye nyttig i marxistenes samfunnsanalyse. Han la til at problemet med denne analyse er at den ikke går dypt nok.

I vårt verdensbilde som samfunnsviterne burde ta like alvorlig som om hvilken som helst utbefolkningsgruppes syn, ser vi menneskets forhold til Gud som helt grunnleggende. Det dreier seg slett ikke bare om enkeltmennesket, men også om kollektivets opprør mot Gud. I forståelsen av menneskets brudd med Gud som opprinnelsen til brodermordet, benekter vi ikke klassekampens realitet. Den niende inca pekte på at solen alltid følger samme vei over himmelen. Altså, sa han, det må være en som står over den og styrer dens gang!

"Det er fullt tillatt å velge en mer blodfattig virkelighetsforståelse og nøye seg med solen og jorden, som de fleste gjør. Men vi ber om respekt for vår forståelse. Den er dessuten minst like god når det gjelder å forklare den virkelighet som omgir oss, og de empiriske data som lar seg samle inn. I dette ligger ingen naiv forestilling om fred på jorden gjennom enkeltmenneskers omvendelse. Snarere tvert imot. Bibelen skildrer en menneskehet som går fra vondt til verre. Det er i denne kontekst kampen for rettferdighet og budskapet om Jesus lyder.

ET SVART/HVITT-BILDE

Når dette er sagt, er det naturlig å knytte noen kommentarer til fremstillingen slik den foreligger. Allerede bakgrunns materialet for evalueringen viste klart hvor landet lå. Litteraturlisten begynte med en henvisning til Barbados-erklæringen. Dette symposiet som Kirkenes Verdensråd avholdt på Barbados i samarbeid med Bern-universitetets etnologiske avdeling i forbindelse med antirasismeprogrammet, er vel kjent. Innholdet er antakelig den sterkeste fordømmelse av evangelisk misjon blant urbefolkning i Sør-Amerika som hittil er kommet. Det beskylder misjorene for å skape splittelse, vise forakt for indianerkulturen, de-

gradere indianerne til misjonsobjekter osv. Beskyldning om medvirkning til folkemord i Jesu navn mangler heller ikke (etnocid og genocid). Derneft kommer Hvalkof/Aaby: "Is God an American?"

I det politiske svart/hvitt-bilde som tegnes, plasseres Den norske Santalmisjon sammen med amerikanske misjoner. Disse sektenes misjonering ses på som en ren politisk virksomhet fra USAs side. Argumentet for denne plassering hviler på tre pilarer: 1) Santalmisjonen ble invitert til Ecuador av en amerikansk misjon. 2) Et langt sitat av Ivar Ag y som påstås å være vår pioner nummer en. 3) Intervjuer med indianere, politiske ledere og radikale katolske prester.

Om dette kan en si følgende: Det er riktig at vi ble invitert til Ecuador av World Mission Prayer League. Det er en liten misjon som har fullstendig selvstyre på misjonsfeltene. Misjon renes politiske profil, bevisst eller ubevisst, har vært meget varierende, men mitt personlige inntrykk er at de har vært langt mer USA-kritiske og åpne for radikal sosial forandring i Latin-Amerika enn gjennomsnittet av amerikanere. I de årene vi underviste på Colegio Bilingue som drives av World Mission Prayer League, kan jeg aldri huske at en eneste stein ble kastet mot oss. Både City Bank, det amerikanske propagandasenter og regjeringskontorer fikk ofte hard medfart. Når demonstrasjonstog ikke angrep Colegio Bilingue, selv om de gikk rett forbi, må det etter mitt skjønn skyldes at studenter og arbeiderledere i radikale politiske bevegelser forstår langt bedre å skille misjonsarbeid og politisk propagandavirksomhet enn den foreliggende evalueringsrapport gjør det.

Til punkt 2 - sitatet fra Ivar Ag y (side 34): Dette sitatet er brukt på en meget vilkårlig og svært tendensiøs måte. Ag ys begrunnelse for å drive misjon - i samme artikkel - lyder slik: "Men hvis misjon kan forstås som en sendelse med evangeliet til mennesker som enten ikke hører det, ikke har anledning til å høre, eller høre det i en så forvansket eller amputert form at det ikke er tilstrekkelig til å gripe frelsen i Kristus, dvs. av nåde alene og ved troen alene, da er Sør-Amerika misjonsmark." Artikkelen betrakter ikke Camillo Torres' handling som høyst truende. Det såkalte anti-kommunistiske budskap i den situasjonsbeskrivelse som er gitt, er lest inn i teksten. Selv om Ag y har teologiske innvendinger mot sammenblanding av Che Guevaras og Kristi gjerning, viser han samtidig stor forståelse for at befolkningen i Sør-Amerika griper ideer og løsningsforsøk som for oss kan virke sjokkerende. Han nevner videre at det er en kjent sak at protestantiske kristne ledere i Latin-Amerika i alminnelighet langt fra stiller seg negativ til hovedinnholdet i Marx' doktriner og til praktisk kommunisme.

Den første santalmisjon r i Ecuador, Bjørn Willoch, har skrevet en rekke artikler som ville gitt et ganske annet nyansert bilde av hva vi står for, teologisk og sosialt.

At NORADs evalueringskontor nå distribuerer rapporten i Latin-Amerika uten motforestillinger, er problematisk. NORAD er vel kjent med at en stor gruppe amerikanske misjonærer måtte reise fra Ecuador så sent som i mai i fjor på grunn av anklager om å være CIA-agenter, kulturimperialister og mye annet galt. Når evalueringsrapporten formidler bildet av Santalmisjonen der vi nesten totalt identifiseres med slike grupper, blir det en alvorlig sak. Heldigvis er det mange, ikke minst blant liberale politikere men også blant folk som hører til på venstresiden, som vet at dette er en karikatur av våre holdninger til samfunnsspørsmål.

Ad punkt 3 - indianernes oppfatning av Santalmisjonen: Vi vil ikke bestride at teamet gjennom intervjuet klarer at mange har en meget negativ oppfatning av misjonærene og misjonen. Dette kunne sikkert i noen grad vært unngått dersom misjonærene hadde vært flinkere til å føre dialog med organisasjonsledere for å unngå at et slikt bilde dannet seg. Antakelig var det ikke klokt av oss f.eks.   ansette en lege som tidligere hadde arbeidet i Mision Andina. Men også her må bildet nyanseres. Rapportens fremstilling av en konflikt fra det øyeblikk misjo-

nen ankom Canjar, er overdrevet. De virkelige pionerer i arbeidet, Kåre Lund og Petter Skauen, hadde betydelig kontakt med de unge prestene som beskrives i rapporten som frigjøringssteologer. En av misjonens hardeste motstandere i dag oppfordret selv folk fra prekestolen til å besøke klinikken og gikk dit for å få behandling for sine egne sykdommer. Undertegnede tok umiddelbart kontakt med biskopen i provins-hovedstaden da vi startet arbeid der, for å klargjøre våre hensikter.

Samtidig må vi være villig til å stille spørsmålet hvorfor situasjonen endret seg. Teamet har antakelig rett i at det vesentlig skyldes politiske forhold. Prestene som var de virkelige ledere, var fornøyd med misjonen så lenge ingen ble evangeliske kristne. Da en evangelisk kirke begynte å vokse frem, så de faren for vekkelse av den politiske bevegelse der de var ubestridte ledere. Vi gjorde antakelig for lite for å vise en åpen holdning til deres bevegelser. Samtidig må en huske at de evangeliske indianerne også handler kollektivt og etter sine familiebånd. De lar seg ikke manipulere av misjonærer. Grunnene til at de kom i konflikt med sine omgivelser, skjønt flere av dem var ledere i grasrotorganisasjoner, er flere.

Den viktigste årsak var antakelig den personlige forvandling som fant sted i deres liv. Den var helt påtakelig. For å ta et eksempel fra den største store konflikten av denne karakter: Som misjonens leder fikk jeg telegram om at en indianer var skutt og drept. Da jeg kom til Canjar for å spørre etter liket, bad jeg politimesteren om en forklaring. Hans svar var: "Han nektet visst å ta en dram." Nå er det meget sannsynlig at det i denne saken var helt andre motiver med i spillet. Det interessante ved utsagnet er vitnesbyrdet om hva som virkelig foregikk i Canjar. Det sosiale skillet som ble skapt ved at de evangeliske indianere ikke lenger ville delta i fyllefestene, ble opplevet av flertallet som meget truende.

Når det gjelder anklagen om at vi legger ensidig vekt på individets frelse og på holdningsendringer i utviklingsarbeidet, er den forståelig. Samtidig er det forbausende at teamet ikke ser den store verdien av forandringer i enkeltmenneskets holdninger når det gjelder å skape en virkelig utvikling som bryter maktstrukturer osv. En ensidig konsentrasjon om utbyttingsstruktur med neglisjering av viktige holdningsspørsmål som alkoholmisbruk og personlig moralske forhold, virker merkelig. At det finnes naive mennesker som tror at enkeltmenneskets holdningsendring skaper paradiset på jorden og vil bryte ned onde strukturer nærmest automatisk, er en annen sak. Denne naive overtro er likevel neppe representativ for Santalmisjonens misjonærer. Derimot kan evalueringsgruppen ha rett i at slike forestillinger formidler av endel amerikanske sekter og også finnes i indianerkirker som har stor innflytelse på de evangeliske in Canjar.

DEN KATOLSKE KIRKE OG SAMARBEID MED FRIGJØRINGSTELOGENE

Det er helt klart at det ikke finnes noe i den lutherske lære som på samfunnsplanet skulle hindre oss i å samarbeide med dem som ønsker rettferdighet. Men i denne saken blir det også spørsmål om teologi. Det foregår en intens drakamp i den katolske kirke om disse spørsmål. De katolske prestene i Canjar som teamet ønsker at vi skal samarbeide nærmere med, hører til en meget bestemt fløy som ligger i skarp strid med andre deler av kirken. De katolske biskoper som var samlet i Puebla for tre år siden til Den tredje latin-amerikanske bispekonferanse, sa det slik: "En må merke seg risikoen for ideologisering som den teologiske tenkning utsetter seg for når den tar utgangspunkt i en praksis som bygger på marxistisk analyse. Konsekvensen av dette er en total politisering av den kristne eksistens, at troens språk oppløses i samfunnsvitenskapenes, og at den vertikale (transcendentale) dimensjon i det kristne frelsesbudskap forsvinner." Det er denne grøften de radikale prestene i Canjar etter min mening har falt i. Derfor er det også et teologisk spørsmål i hvilken grad vi kan samarbeide med dem. Dere vet jo at det var en av ministrene i Nicaragua som

nylig ikke fikk lov til å kysse pavens ring. Det er rimelig å tolke dette som en protest mot en teologi som guddommeliggjør et sosio-politisk program. At også konservative evangeliske kristne synder på dette området, men med motsatt fortegn, er en annen sak. Men når det sies at vi - i likhet med andre evangeliske - legger vekt på individualisme, konkurranse, kapitalisme, demokratisk liberalisme og anti-kommunisme, vil vi protestere. Det er en plassering i et svart/hvitt-bilde som vi ikke kan vedkjenne oss.

ENTREPRENØRMODELLEN - GRASROTMODELLEN

Anklagen om at Santalmisjonen driver for mye barmhjertighetsarbeid og når frem til den enkelte uten å mobilisere grasrota til egenutvikling, skal vi ikke uten videre avvise. På dette felt kan mye gjøres. Flere av de svakheter som er avdekket ved vårt arbeid her, bør vi ta til etterretning og arbeide bevisst med. En vei å gå kan være f.eks. å arbeide og bruke tid på de co-operativer og kommuner som vil samarbeide. Rapporten nevner jo at motstanden er mindre nå enn tidligere. Merkelig nok forbigås radiostasjonen "La Voz de Ingapirca" stort sett i taushet. Det er helt klart at både gjennom selve programvirksomheten og ved å slippe til grasrotbevegelsene har vi bidratt til å åpne folks øyne for at vi ikke ønsker å motarbeide disse.

Samtidig er det vel riktig å stille spørsmålet om det virkelig er grasrotbevegelser. Rapporten antyder at de ble organisert ovenfra, og det er riktig. De er også meget autoritære i sin struktur. At de uten spørsmål endel steder sparker ut evangeliske kristne og på den måten virker diskriminerende, er også et faktum som rapporten erkjenner (side 49).

I mandatets punkt 8 bes teamet om å foreta en sammenlikning av våre arbeidsmetoder, forhold til befolkningen og utviklingsmuligheter, med de tilsvarende spørsmål for grasrotbevegelsenes vedkommende. Vi må dessverre konstatere at ingen virkelig sammenlikning er utført. Misjonens arbeid blir grundig vurdert, mens de lokale organisasjoner ikke blir underlagt en like kritisk vurdering. Det er som om du skulle ha valget mellom to bruktbiler. Den ene kjøres på NAF-test og du finner ut at den har mange svakheter. Du kommer tilbake og sier: Den andre ser jammen bedre ut, den tar vi!

På basis av en sammenlikning som er svært overfladisk m.h.t. vurderingen av de lokale organisasjoner, trekkes en konklusjon som det egentlig tilkommer NORADS styre etter grundig drøfting og innstilling fra administrasjonen å trekke. Desto verre blir dette når muligheten for å overføre misjonens prosjekt til disse organisasjoner, også diskuteres med dem. Rapporten gir inntrykk av å ha som edel målsetting å bedre forholdet mellom de lokale organisasjoner og misjonen. Teamets handlingsmønster vil høyst sannsynlig ha det motsatte resultat.

Organisasjonslederne som i årevis har anklaget Santalmisjonen for å være CIA-agenter, for å ville stjele oljen, sterilisere kvinnene gjennom hemmelige stoffer i medisinene osv., vil selvsagt lese denne rapporten på sin måte. Vi er tegnet som nære medløpere til amerikanske grupper og det skulle ikke være noen grunn for dem til å komme på skikkelig talefot med oss. Når de attpåtil får forståelsen av at evalueringsteamet langt på vei er enig med dem, og de også er stilt i utsikt å overta bevilgninger og prosjekter som hittil er drevet av misjonen, kan det umulig gjøre situasjonen enklere.

Når dette er sagt, vil vi gjerne uttale at det ikke er noe mål for oss å holde hverken på institusjoner eller utviklingsprosjekt av forskjellig karakter. De er til for folkets skyld. Å overdra dem til myndighetene, har vi ofte drøftet. At de også kan overdras til nasjonale organisasjoner, er selvsagt en mulighet som seriøst må vurderes. Men disse organisasjoner må vurderes kritisk, og ikke minst må kontrollspørsmålet med regnskap og resultater gjennomtenkes.

Nasjonaliseringsforslagene fra evalueringsteamet forutsetter at det ville være bruk for misjonærene i en overgangstid, men at de nedtoner sin misjonerende virksomhet og ser f.eks. helsearbeidet som en ren ekspertjobb. Noe slikt vil være meget vanskelig.

Muligheten for å plassere misjonærer med norsk stillingsstøtte, f.eks. ved en statlig skole eller et helsesprosjekt i Ecuador, er imidlertid interessant. Dersom NORAD ville gi stillingsstøtte til slik virksomhet, kunne det være meget aktuelt både for misjonærene og misjonen. Det er mulig det også finnes halvstatlige eller private organisasjoner som ville ønske misjonærene velkommen uten å forlange at de skulle fornekte sitt kall.

Den frihet til å avgi et personlig vitnesbyrd som etter ecuadoriansk lovgivning og praksis finnes for enkeltmennesker, ville antakelig være tilstrekkelig for oss. Men her må en legge til at denne frihet er større enn den evalueringsteamet synes å antyde i de prosjekt misjonen nå driver.

NÅR VI MÅLGRUPPEN?

Det er særlig når det gjelder internatet i Cuenca, at rapporten hevder at Santal-misjonen ikke når målgruppen. Dette vil vi tilbakevise. Da søknaden ble formulert, ble det bevisst skrevet at internatet tok sikte på ungdom fra landsbygda som ikke hadde skoletilbud i sitt nærmiljø. Dette er også korrekt sitert (side 59/60). Vi redegjorde i søknaden meget nøye for de problemer som knytter seg til å rekruttere kichwa-talende ungdom. Vi beskrev nøye forholdet mellom cholos, indios og mestizos. Det vi sa, var: "Med hensyn til rasespørsmålet vil rekrutteringen fra landsbygda naturlig gi flere kichwa-talende elever etter hvert, og slik føre til at en større prosent har indianer-karakter. Men fortsatt må en regne med at mange fra landsbygda vil være cholos og mestizos, og en anser det ikke riktig å favorisere noen av disse gruppene på bekostning av de andre." Når det gjelder påstanden om at undervisningstilbudet er for teoretisk, ble dette problemet også nevnt i søknaden. Det var et klart ønske at flere elever skulle gå på teknisk skole, landbruksskole, lærerskole e.l. Tallene som var oppgitt, viser også klart at vi har beveget oss i riktig retning, både i dette spørsmål og når det gjelder å få flere kichwa-talende elever. Tallene som er oppgitt for antallet av kichwa-elever, bestrides for øvrig. En helt annen sak er at denne utvikling i riktig retning gjerne kunne gått raskere og vært sterkere. Å fastsette kvoter for elevenes etniske bakgrunn eller utdanningstype kan sikkert være aktuelt. Samtidig vil vi peke på at et sterkt ønske om å dirigere alle elever mot tekniske skoler og sørge for at de vender tilbake til landsbygda, også kan innebære paternalisme. Det betyr i tilfelle at uansett evner vil indianerne ha minimale muligheter til å komme inn i stillinger som får avgjørende betydning i den nasjonale beslutningsprosess.

Når det gjelder det geografiske oppland for rekrutteringen, ble det i den opprinnelige søknad angitt et meget vidt område, og det var ikke - som rapporten gir inntrykk av - en sterk konsentrasjon om Canjar-distriktet. Siden den gang har også skoletilbudet i Canjar spesielt for kichwa-talende forbedret seg radikalt. Men dette har ikke gjort behovet i andre områder mindre. At en kunne opprette et nytt internat i Canjar, er en ting, men det vil ikke være noen begrunnelse for å nedlegge internatet i Cuenca.

EVANGELISERING OG UTVIKLINGSARBEID

Spørsmålet om forholdet mellom evangelisering og utviklingsarbeid er tatt opp både i forbindelse med internatet og helseprosjektet. For å ta internatet først: Det finnes visse typer prosjekter der påvirkningen naturlig nok vil være relativt sterk. SVs medlemmer i den forsterkede utenriks- og konstitusjonskomite uttalte også i innstilling nr. 192 75/76 at en i u-hjelp bør være varsom med livssyns-

påvirkning. På denne bakgrunn kunne de ikke gå inn for støtte til grunnskoler i misjonens regi. Personlig var jeg meget skuffet over at dette spørsmålet druknet i debatten Timor og Cuba den gangen. Mest forbausende var det kanskje at de samme medlemmer, Gustavsen og Aas, ikke selv tok spørsmålet opp i debatten. Det hele kan vanskelig tolkes på annen måte enn at påvirkningen gjennom misjonens skoleprosjekter var erkjent og akseptert. Så vidt vi vet, har det heller ikke siden skjedd noe som innebærer at SVs linje i dette spørsmål og krav om at det skulle legges frem for Stortinget som egen sak, er fulgt opp. Evalueringsrapporten skal for øvrig her ha ros for at den så klart viser at en klar adskillelse av evangeliserings- og utviklingsarbeid er umulig, ikke minst for den enkelte misjonær som da måtte fungere helt schizofrent (side 147). En annen sak er spørsmålet om det kan påvises at det foreligger religiøst press, slik at det blir tale om konflikt med kontraktvilkår og retningslinjer. Imidlertid sier rapporten klart at ingen av foreldrene hadde noe å si på den religiøse påvirkning (side 71). Spørsmålet om felles kirkegang ble også drøftet med foreldrene og elevenes representant før det ble satt i verk. Det er imidlertid vilje til å drøfte dette nærmere med dem. Når det gjelder reglementet som helhet, er det vel helt naturlig at ikke alle elever er like begeistret for det. Imidlertid må en her ta elevens alder i betraktning og tillegge foreldrenes ønsker og vurdering en stor vekt. En vil her også presisere at det bare er en helg i måneden at det er obligatorisk for elever å oppholde seg på internatet. Det er en hjemreisehelg fast i måneden og to valgfrie helger.

M.h.t. den påvirkning som skjer gjennom andakter, ble den klart nevnt i søknaden til NORAD. Andaktene er en viktig del av miljøet. Den negative vurderingen av andaktenes innhold på grunnlag av to enkeltandakter virker ikke seriøs.

Kravet om religiøs pluralisme er helt uakseptabelt og i strid med den respekt for vår egenart som har preget samarbeidet mellom norske myndigheter og NORAD til nå.

HELSEARBEIDET

Når det gjelder forholdet mellom evangelisering og sosial virksomhet i helsearbeidet, er det selvsagt langt lettere å opprettholde en formell separasjon (kfr. mandatet pkt. 5, side 152). Imidlertid vil vi peke på en del faktiske forhold som ikke kommer helt klart frem i rapporten.

Legene som har vært benyttet i mor- og barn-klinikken og mobilklinikken i Canjar, har nesten uten unntak vært katolikker. Vi har derfor ikke gjennom årene møtt mange anklager om å utnytte pasientsituasjonen til evangelisering. For noen år tilbake ble det holdt andakter i friluft i et område utenfor mor- og barn-klinikken, men vi fikk klage på dette da en del pasienter på denne måten ble ufrivillige lyttere. Andaktene ble da flyttet opp til annen etasje og holdt innendørs. Til dette lokalet var det en annen inngang enn til klinikken. I første omgang førte dette til en drastisk nedgang i antall tilhørere. Så vidt vi forstår, opplevde nå evalueringsteamet at svært mange av pasientene som ventet på behandling, av egen fri vilje gikk til andakt, men at dette ikke gjaldt alle. Dette skulle vise klart at det ikke foreligger noe press, og samtidig være et vitnesbyrd om en økende tillit til misjonen fra indianernes side. Rapporten gir da heller ingen eksempler på at noen skulle ha fått dårligere behandling på grunn av at de ikke var interessert i andakten.

Når mobilklinikken er ute, foregår det som teamet påpeker, bibelsalg. Dette arbeidet har vanligvis vært utført av en misjonær som ikke deltok aktivt i helsearbeidet, eller av en evangelisk indianer. Salget har også stort sett foregått i en viss avstand fra klinikken. Det er riktig at det står et oppslag på veggen utenpå klinikken med oppfordring til å kjøpe bibler. Tatt i betraktning den katolske kirkes sterke oppfordring til det samme, og de katolske biskopenes forord i det nytestamente som selges, er det meget forbausende at dette kritiseres. De katolske prester har gjennom årene solgt de samme bibler, og delvis også organi-

sert bibelstudiegrupper. Selvsagt kan plakaten på veggen rives ned. Men hvis NORAD skal begynne å lage regler som i detalj sier oss hvor lang fysisk avstand et kapell må ha fra en klinikk, eller at en sykepleier som blir bedt om det, ikke har lov til å selge en bibel, da kommer vi inn i et uføre.

Det avgjørende må etter mitt skjønn være NORAD-kontraktenes punkt som sier at driften av prosjektene skal skje på en slik måte at den kommer den stedlige befolkning til gode, uten hensyn til rase, tro eller oppfatninger. I dette ligger selvfølgelig også at ingen skal presses, lokkes eller trues til å ta imot evangeliet. En må vise en særlig varsomhet i pasientsituasjonen og køsituasjonen, ikke minst der det foreligger markerte spenninger i samfunnet. Dette må misjonen også gjøre for sin egen skyld. Her vil vi for øvrig bemerke at begrepet "diakoni" glimrer med sitt fravær i rapporten. Det er vanskelig å vurdere misjonens tjeneste for mennesket som helhet, uten å komme inn på dette begrepet og hva det innebærer.

Misjonen har også stor grunn til å være nøye med å følge Jesu eksempel på å gi hjelp uten vilkår. En sunn kirke bygges i frihet, og ikke hverken med lureri eller tvang. Vi mener også at dette ikke skjer.

FOREBYGGENDE HELSEARBEID/TRADISJONELL MEDISIN

Når det gjelder det som sies om behovet for forebyggende virksomhet, kan vi slutte oss til mye av dette. Imidlertid må det sies at dette med isolasjonen vel er noe overdrevet når en ser på pasienttallet som jo er meget høyt. Det gjøres også mer profylaktisk enn det som fremgår av evalueringsrapporten. Alle barn vaksineres f.eks. etter fødselen. Misjonen har også deltatt i vaksineringskampanjer, og det drives et ikke ubetydelig helseopplysningsarbeid via lokalradioen. Mer kan gjøres på dette feltet, og det forutsetter som påpekt i rapporten, et nærmere samarbeid med lokalbefolkningen.

Når det gjelder tradisjonell medisin, er forholdet vanskeligere. Antakelig vil misjonærene være mer åpne her enn de nasjonale leger. Bruker av plantemedisin lar seg åpenbart kombinere med moderne medisin. Når det gjelder ren magi, blir vi nødt til å ta en mer reservert holdning.

Det kunne være fristende, f.eks. å spørre teamet hvordan en mener vi skal forholde oss dersom eggeprøven viser at et ondt øye er årsaken til at et barn holder på å dø. Skal vi da godta at antibiotika ikke skal gis?

NASJONALISERING

Det hevdes at misjonen må akseptere en statsansatt i arbeidet for å kunne delta i vaksinasjonskampanjer. Selv om den nåværende helsedirektør i Azogues kan ha gitt denne informasjon, er den neppe i samsvar med krav som stilles fra de sentrale myndigheter. Vår kontrakt med Ecuadors helsemyndigheter sier også klart at myndighetene skal assistere oss når det gjelder det vi trenger, og vi har ofte fått gratis vaksiner på grunnlag av dette. Kontrakten forutsetter også en klar integrering i landets helsesystem.

Når det gjelder helsekampanjer, må vi imidlertid nevne at BCG-vaksinering utgjør et spesielt problem. På et tidligere tidspunkt ønsket helsemyndighetene i tråd med WHO's anbefaling at vi skulle gi BCG uten pirque-prøve. I den spente situasjon vi befant oss, var det umulig å akseptere den belastning dødsfall ville medføre, selv om det kynisk og statistisk totalt ville berge liv i provinsen.

Vi er ikke lukket for at mobilklinikken kan overføres til andre. Igjen må vi si at de offisielle myndigheter vanligvis utgjør et mer realistisk alternativ enn de såkalte grasrotbevegelser.

Til slutt vil vi peke på at situasjonen i Canjar meget raskt kan endre seg. Mye tyder på at antallet evangeliske troende kan øke meget hurtig. Vi ser to mulige utviklingslinjer.

1. Organisering av konkurrerende lokale evangeliske organisasjoner som blir et alternativ til de eksisterende. Dette vil føre til en øket spenning. Muligheten er meget reell, for det er dette som har skjedd i naboprovinen.
2. Det større antall evangeliske i provinsen vil tvinge de eksisterende organisasjoner til å slutte med sin diskriminering og inkorporere de evangeliske kristne i den felles meget nødvendige kamp for større rettigheter og sosial fremgang.

Hverken NORAD eller Santalmisjonen vil antakelig ha noen vesentlig innflytelse når det gjelder hvilke av disse to muligheter som blir aktuelle. Men vi burde begge se betydningen av og arbeide for at mulighet nr. 2 realiseres. Den virksomhet som NORAD innledet under selve evalueringen og som lå utenfor mandatet, bidrar neppe til en slik utvikling. Så vidt vi forstår, planlegger NORAD nå videre kontakt med disse organisasjonene, men det er tvilsomt om denne kontakten vil føre til et bedre resultat enn den som skjedde under selve evalueringen.

slo, 22. august 1983.